

א) כצ"י וצנ"י איתא אמר ר"י, (ז) נע"י תוספות הגיגה יג. ד"ה אין מוסרין]. (א) נדבכות מ. פסחים מט:]. (ד) צ"ק לת. ע"ז ג. (ה) נלעיל מ.]. (ו) ס"א איני, (ז) צ"ל ולבני נתן, (ח) נלעיל מ.]. (ט) ס"א נענשים, (י) ונע"ע תוס' יצמות סא. ד"ה ואין].

תורה אור השלם

- תורה צוה לנו משה מורה"ק קהלת יעקב: דברים לג ד ושמותם את חקתי ואת משפטי אשר יעשה אתם האדם ויהי בהם אני יי? ויקרא יח ה
- אך בשר בנפשו דמו לא תאכלו: בראשית ט ד רק חזק לבלתי אכל הדרם כי הדרם הוא הנפש ולא תאכל הנפש עם הדישר: דברים יב כג

גליון הש"ס

גמ' עובר כוכבים שעוסק בתורה. ע"י מגיגה דף יג ע"א מוס' ד"ה אין:

הגהות הגר"א

[א] גמ' רק חזק לבלתי אכל הדם זה אבר מן החי כי הדם הוא הנפש נמחק:

מוסף רש"י

זה אבר מן החי. כלומר כל זמן שנפשו דממו לא תאכלו הבשר, בנפשו דמו בעוד נפשו בו (בראשית ט בעוד שהוא הבשר בנפשו דיא דמו, לא תאכלו הבשר (דע"ל יז,י).

וזהו גמ' וצנלל התועבות האלה וכן התועבות האל שמע מיניה כי יהיב קודשא צריך הוא תורה לישראל לא שקליניהו להנך מצני נח וכדקיימי להו קיימי וכל שלא נשנית בסיני נאמר לישראל ולא לבני נח מסיני ואילך אע"ג דעד סיני נטעוו עליה מדלג הדר תנייה בסיני כדאיתא בעבודת כוכבים וצגילוי עריות שינאו לקדושה עמדו באיסורין אבל עובדי כוכבים נטלן מהן. ולקמן פריך דילמא להכי לא נשנו דלצני נח הוא דאסירי ולא לישראל ומשני ליכא מידי דלישראל שרי ולעובדי כוכבים אסור שכשינאו מכלל צני נח להתקדש ינאו ולא להקל עליהם ולזה ולזה ליכא למימר דא"כ אמאי אצני עבודת כוכבים הילכך על כרחיך אותה שלא נשנית אינה צבני נח. הילכך אס לא נשנית אבר מן החי הוה אמינא נטלוה מצני נח ממנת תורה ואילך: ואנו אין לנו. אזהרה צבני נח ולא נשנית בסיני אלא גיד הנשה: ואלינא דרבי יהודה. דלמר בפרק גיד הנשה (חולין דף ק:) מצני יעקב נאסר גיד הנשה שהיו צני נח קודם מתן תורה ורצנן פליגי ואמרו בסיני נאמר ולא להם אלא שנכתב במקומו ואחר מתן תורה כתצו משה בתורה על העמיד לידע מאיזה טעם נאסר להם ולרבי יהודה גופיה לישראל נאמר ולא לשאר צני נח דהא צני ישראל כתיב [בראשית יג]. והא דקאמר הכא דאותן העומדות באיסורין לבני נח לעולם הוצרך לשנותן בסיני לאו משום דאי לא אהדרינהו הוה אמינא נגמר מגיד הנשה דלא נשנית ולישראל נאמר ולא לבני נח דמהא ליכא למייגמר שהרי לא נאסרה אלא לישראל וצעוד שהיו צני נח נמי להם נאסר ולא לאחרים אלא מדאצני עבודת כוכבים הוה גמרינן להו: ואשכחן דאיענוש עובדי כוכבים עלייהו. שבע אומות כדכתיב [דברים יח] לא ימצא צך מעביר צנו וצתו וגו' וצנלל התועבות האלה וכן

והא דינין קום עשה קום חשיב: ומשני קום עשה ושז אל תעשה הוא. קום עשה משפט ושז ואל תעשה עול אפילו אינו מלוה לעשות משפט והוא יושב וצטל מוחרר הוא שלא לעשות עול ואזהרת לא תעשו עול (ויקרא יט) אינה קום עשה והצטל מלא תעשה עול אבל אזהרת לא תשבות על כרחיך אינה אלא קום עשה: מורשה לנו. ולא להם ואיכא משום גזל כדמפרש: מורשה מאורסה. אמוראי איכא דדרשי צהו גצי עס הארץ בפרק אלו עוצרין בפסחים (דף מט:): מיגול קא גול לה. והא קא חשיב גול וכן נערה המאורסה דהא כולל גילוי עריות הוא: האדם. ר"מ דלית ליה אתם קרוין אדם ולא עובדי כוכבים קרוין אדם ור"ש היא דדרש לה במסכת יצמות (דף סא:): **בשבע מאוס דידהו**. עוסקין בהלכות אותן שבע מלות להיות בקיאלין צהן: **בשר**. צעוד נפשו קיימת לא תאכלו וזה אבר מן החי. ודמו דלרשא אחרינא למשרי אבר מן החי דשרצים כדלקמן בשמעתין: **כיואל בדבר אמה אומר**. שאף ישראל חוזהרו על דם מן החי בסיני ומשום חיות. ורבי חנינא קאמר לה: **כי הדם הוא הנפש ולא תאכל הנפש עם הבשר כו'**. כלומר לא תאכל הדם הנזכר בראש המקרא צעוד הנפש עם הבשר: ורצנן הוא. דסמך דם לאזהרת אבר מן החי לא למסרי משום חיות סמכי' אלא למסיר דם הקזה שהנפש יוצאה בו משום דם הוא דסמכיה דלא תימא אזהרת דם גצי וצחנת מצקרך ומלאךך כתיב

(דברים יב) דם שחיטה הוא דלוי דם אבל דם הקזה לא הוי דם להכי אקשייה לאבר מן החי מה אבר מן החי אסור מממת איסורו אף דם מן החי מוחרר עלה משום דם וצלבד שיהא דם הנפש אבל דם הקזה שאין הנפש יוצאה בו אינו קרוי דם אבל איסור חיות לא מוכר צו ולא בשום דם וכבריתות (דף כג.) מפרש איזהו דם הקזה שהנפש יוצאה בו מטיפה המשחרת ואילך משהוא מתחיל ללאת שחור: **למה לי למסב**. אבר מן החי בסיני וצבני נח אטו ישראל משום דקצלו תורה ינאו מכלל מנ"ו הראשונ' בשלמא עבודת כוכבים וגילוי עריות בסיני למילתייהו נשנית לפי שלא פרשו כי צבני נח על אלו עצירות ^ט עושנן עליהם וכן בעריות לפרש עושנן אלא אבר מן החי למה לי לאהדורי: **לזה ולזה נאמרה**. כדמפרש לקמן מדנשנית עבודת כוכבים וגילוי עריות בסיני ואשכחן דאיענש עובדי כוכבים עלייהו אף לאחר מתן תורה כדכתיב (דברים יח) לא ימצא צך מעביר צנו וצתו וגו' וצנלל התועבות האלה וכן בעריות (ויקרא יח) כי את כל

התועבות האל שמע מיניה כי יהיב קודשא צריך הוא תורה לישראל לא שקליניהו להנך מצני נח וכדקיימי להו קיימי וכל שלא נשנית בסיני נאמר לישראל ולא לבני נח מסיני ואילך אע"ג דעד

סיני נטעוו עליה מדלג הדר תנייה בסיני כדאיתא בעבודת כוכבים וצגילוי עריות דאשכחן דאיענוש עובדי כוכבים עלייהו שמע מיניה ישראל שינאו לקדושה עמדו באיסורין אבל עובדי כוכבים נטלן מהן. ולקמן פריך דילמא להכי לא נשנו דלצני נח הוא דאסירי ולא לישראל ומשני ליכא מידי דלישראל שרי ולעובדי כוכבים אסור שכשינאו מכלל צני נח להתקדש ינאו ולא להקל עליהם ולזה ולזה ליכא למימר דא"כ אמאי אצני עבודת כוכבים הילכך על כרחיך אותה שלא נשנית אינה צבני נח. הילכך אס לא נשנית אבר מן החי הוה אמינא נטלוה מצני נח ממנת תורה ואילך: ואנו אין לנו. אזהרה צבני נח ולא נשנית בסיני אלא גיד הנשה: ואלינא דרבי יהודה. דלמר בפרק גיד הנשה (חולין דף ק:) מצני יעקב נאסר גיד הנשה שהיו צני נח קודם מתן תורה ורצנן פליגי ואמרו בסיני נאמר ולא להם אלא שנכתב במקומו ואחר מתן תורה כתצו משה בתורה על העמיד לידע מאיזה טעם נאסר להם ולרבי יהודה גופיה לישראל נאמר ולא לשאר צני נח דהא צני ישראל כתיב [בראשית יג]. והא דקאמר הכא דאותן העומדות באיסורין לבני נח לעולם הוצרך לשנותן בסיני לאו משום דאי לא אהדרינהו הוה אמינא נגמר מגיד הנשה דלא נשנית ולישראל נאמר ולא לבני נח דמהא ליכא למייגמר שהרי לא נאסרה אלא לישראל וצעוד שהיו צני נח נמי להם נאסר ולא לאחרים אלא מדאצני עבודת כוכבים הוה גמרינן להו: ואשכחן דאיענוש עובדי כוכבים עלייהו. שבע אומות כדכתיב [דברים יח] לא ימצא צך מעביר צנו וצתו וצנלל התועבות האלה וכן בעריות (ויקרא יח) כי את כל

ארבע מיתות פרק שביעי סנהדרין

נמ.

אָרְאַ האדם. פרש"י ולית ליה לר"מ אתם קרוין אדם וקשה דצפ"ק דכריתות (דף ו:) פטור סך משמן המשחה לעוצד כוכבים ומשמע דהוי טעמא משום דכתי' על בשר אדם לא יסך אתם קרוין אדם מיהו מצנינו למימר דטעמא משום דכל שיטנו צסק יטנו צבל יסך וכל שאינו צסק אינו צבל יסך וי"ס דגרסי הכא

רבי ירמיה ור"מ מפרש דיש חילוק בין אדם להאדם (כי אדם רצונו ע"ד היתרון לאדם המעולה ומעוטר בתורת ה') תעד דלא מיימי תפרק הצא על יצמתו (יצמות דף סא. ושם) מדכתיב במצרים כל האדם והצהמה (שמות ט) והא דקאמר הכא כהנים לויס וישראל' לא נאמר ה"ק לא נאמ' אדם דלישתמע כהנים לויס וישראל'ס וה"ר משולם פי' דוקא גצי פורענות קורא אותם אדם דלין ראוי לכחוש שם ישראל אבל גצי האדם וחי צהם ה"ל למכתב כהנים לויס וישראל'ס כמו שרגיל צבל מקום כדכתיב (ויקרא כא) אמור אל הכהנים (במדבר יח) ואל הלויס תדבר (שמות יד) דבר אל בני ישראל והכי איתא במדרש ויכולו מה אקוב לא קצה אל שלא הזכיר שמו על פורענות אדם כי יהיה צעור צשרו נגע זרעת כי תהיה בצדס ולא בישראל אלה יעמדו לצרך את העם וגצי פורענות אלה יעמדו על הקללה והא דפריך התם מהנך קראי אף ע"ג דעובדי כוכבים נמי קרוייס אדם מ"מ פריך שפיר כיון שמכנה גצי פורענות את ישראל בצדס היכא דלא איירי אלא בעובדי כוכבים לא היה לו לקרותן אדם": **אף** דם מן החי. ולרצנן אבר מן החי וקשה דתנא דלעיל (דף יז:) (דדריש) דנ"ל אבר מן החי מאכל תאכל ולא מוקי האי קרא אלא למישרי שרצים כדנפקא לקמן מי שדמו חלוק מצשור:

ורבנן ההוא אדם הקזה. בפרק גיד הנשה (חולין קג.) מוקי לה דאבר מן החי נוהג בין צטמא'ס בין צטהורי' והכא דמוקים לה לדם הקזה כמ"ד התם (דף ק:) אינו נוהג אלא צטהורין: **נאמר** לבני נח. עוצד כוכבים שצבת לא שייך כאן דישראל החוהרו לשבות:

איבא מידעם דאישראל שרי. דצבר שהוא מלוה לישראל לא אמרינן הכי העוצד כוכבים שצבת חייב ולישראל מלוה אף על גב דצשני צצבת אין מלוה לישראל מ"מ יש עליו מלות צציתת צצבת ועל העוצרים דעוצד כוכבים חייב וישראל פטור אע"ג דפטור מ"מ לא שרי מיהו קשה דאמרינן בפרק צן סורר ומורה (לקמן דף עב:) ינא ראשו אין נוגעין צו דלין דוחין נפש מפני נפש אבל קודם

שינא ראשו החי' פושעת ידה וחתכתו לאצרים ומויליאה כדי להניל את אמו וכה"ג צעוד כוכבים אסור כיון שהוזהרו על העוצרים וי"ל דהא נמי בישראל מלוה כדי להניל ואפשר דאפילו צעוד כוכבים שרי: והא

סיני נטעוו עליה מדלג הדר תנייה בסיני כדאיתא בעבודת כוכבים וצגילוי עריות דאשכחן דאיענוש עובדי כוכבים עלייהו שמע מיניה ישראל שינאו לקדושה עמדו באיסורין אבל עובדי כוכבים נטלן מהן. ולקמן פריך דילמא להכי לא נשנו דלצני נח הוא דאסירי ולא לישראל ומשני ליכא מידי דלישראל שרי ולעובדי כוכבים אסור שכשינאו מכלל צני נח להתקדש ינאו ולא להקל עליהם ולזה ולזה ליכא למימר דא"כ אמאי אצני עבודת כוכבים הילכך על כרחיך אותה שלא נשנית אינה צבני נח. הילכך אס לא נשנית אבר מן החי הוה אמינא נטלוה מצני נח ממנת תורה ואילך: ואנו אין לנו. אזהרה צבני נח ולא נשנית בסיני אלא גיד הנשה: ואלינא דרבי יהודה. דלמר בפרק גיד הנשה (חולין דף ק:) מצני יעקב נאסר גיד הנשה שהיו צני נח קודם מתן תורה ורצנן פליגי ואמרו בסיני נאמר ולא להם אלא שנכתב במקומו ואחר מתן תורה כתצו משה בתורה על העמיד לידע מאיזה טעם נאסר להם ולרבי יהודה גופיה לישראל נאמר ולא לשאר צני נח דהא צני ישראל כתיב [בראשית יג]. והא דקאמר הכא דאותן העומדות באיסורין לבני נח לעולם הוצרך לשנותן בסיני לאו משום דאי לא אהדרינהו הוה אמינא נגמר מגיד הנשה דלא נשנית ולישראל נאמר ולא לבני נח דמהא ליכא למייגמר שהרי לא נאסרה אלא לישראל וצעוד שהיו צני נח נמי להם נאסר ולא לאחרים אלא מדאצני עבודת כוכבים הוה גמרינן להו: ואשכחן דאיענוש עובדי כוכבים עלייהו. שבע אומות כדכתיב [דברים יח] לא ימצא צך מעביר צנו וצתו וצנלל התועבות האלה וכן בעריות (ויקרא יח) כי את כל

והרי

ק"ב א מ"י פ"י מהל'

מלכים הל"ט:

ב (מ"י שס):

עין משפט
נר מצוה

א [ומי] פ"א מה' מילה
ה' ט טושי"ע י"ד סי יסו

קט ב ג ד מיי פיי
מהלכות מלכים

הלכה ז:

קיד ה מיי שם ה"ים:

ו [ומי] פ"ע מה' כלאים

הלכה ט:]

תורה אור השלם

- ויאמר אֱלֹהִים אֶל אֲבִרָם וְאַתָּה אַתָּה בְּרִיתִי תִשְׁמֹר אֹתָהּ וְיִרְאֶךָ אֲחִירָךְ לְדֹרֹתֶיךָ:

בראשית יז ט
בשר עָרְלָתוֹ:

3. וְאַתָּם פְּרוּ וּרְבוּ שְׂרִצוּ בְּאֶרֶץ יְרֵבָה בְּהָ:

4. לֶךְ אִמֹר לָהֶם שׁוּבוּ לָכֶם לְאַהֲלֵיכֶם:

דברים ה כו

5. וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל אֲבִרָם אֵל יֵרֵעַ בְּעֵינֶיךָ אֵל הַנֶּעַר וְעַל אֲמֹתָיִךְ בֵּל אֲשֶׁר תֹּאמַר אֵלָיו שְׂרָה שְׁמִעַת בִּקְלָה כִּי בְרִצְחָק יִקְרָא לָךְ וְיָנִיעַ:

בראשית כא יב
6. וְעָרַל וְכָר אֲשֶׁר לֹא יִמּוּל אֶת בְּשֶׁר עָרְלָתוֹ וְנִכְרְתָהּ הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִעַמִּיקָהּ אֶת בְּרִיתִי הַפֶּרִי:

בראשית יז יד

7. וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים הִנֵּה נָתַתִּי לָכֶם אֶת כָּל עֶשֶׂב זֶרַע וְזֶרַע אֲשֶׁר עַל פְּנֵי כָל הָאָרֶץ וְאַתָּה כָּל הָעֵץ אֲשֶׁר בּוֹ פֶרִי עֵץ זֶרַע וְזֶרַע לָכֶם וְהָיָה לְאֹכְלָהּ: וְלִכָּל חַיַּת הָאָרֶץ וּלְכָל עוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְכָל רֹמֵשׁ עַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר בּוֹ נֶפֶשׁ חַיָּה אֶת כָּל יֶרֶק עֶשֶׂב לְאֹכְלָהּ וְיִהְיֶה בֵן:

בראשית א כט-ל

8. כָּל רֶמֶשׂ אֲשֶׁר הוּא חַי לָכֶם וְהָיָה לְאֹכְלָהּ בְּיֶוֶם עֶשֶׂב וְנָתַתִּי לָכֶם אֹת בָּלִ:
בראשית ט ג

9. אֶךְ בְּשֶׁר בִּנְפֹשׁ דָּמָו לֹא תֹאכְלוּ:

בראשית ט ד
10. וַיִּבְרָךְ אֹתָם אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר לָהֶם אֱלֹהִים פְּרוּ וּרְבוּ וּמִלְאוּ אֶת הָאָרֶץ וּכְבֹּשׁוּהָ וּרְדוּ בָדָגַת הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבְכָל חַיַּה הַרְמִשָּׁת עַל הָאָרֶץ:

בראשית א כח
11. הַכַּפִּירִים שְׂאִיִּם לְשָׂרָךְ וּלְבִקֶּשׁ מֵאֵל אֲכָלֵם:

נמ:

וְהָא פריה ורביה. תימה מנא לן דלא נאמרה לבני נח ואי משום דלא חשיב ליה צהדי שצע מלות הא אמר לעיל [דף נח:|] קום עשה לא קא חשיב וי"ל דשב ואל תעשה נמי הוא דמי שמלווה על פריה ורביה מלווה שלא להשחית זרע:

כָּבֵד דבר שבמנין. פ"ה דכל דבר

הנאסר במנין אפי' קצעו זמן לדבר צריך מנין אחר להמירו כשיעבור הזמן ושזב (חזר)^י ופי' אל תגשו אל אשה (שמות יט) לא הוה ציה זמן והא דכתיב (שם) היו נכונים לשלשת ימים היינו לקבל המורה ציום השלישי אצל דבר הקצוב לזמן יעבור הזמן ומותר מאליו וכי"ת אי בדבר שגגור סתם פשיטא שצריך מנין אחר להמירו אטערין סד"א כיון דבטל דבר שנאסר עבדו ממילא הותר כגון הכא שנאסרו בתשמיש כדי לקבל המורה וכי ההיא דפ"ק דצילה (דף ה. ושם) דכרס רבעי היה עולה לירושלים מהלך יום לכל דד כדי לעטר שוקי ירושלים צפירות דאף לאחר חורבן הוצרך מנין אחר להמירו^ט:

מקיס

את בריתי תשמור אתה וזרעך אחרריך לדורותם אתה וזרעך אין איניש אחרינא לא אלא מעתה בני ישמעאל לחייבו^ב כי יביצחק יקרא לך זרע בני עשו לחייבו^ג ביצחק י'ולא כל יצחק מתקף לה רב אושעיא אלא מעתה בני קטורה לא לחייבו האמר ר' יוסי בר אבין ואיתימא ר' יוסי בר חנינא ”את בריתי הפר ה'לרבות בני קטורה אמר רב יהודה אמר רב אדם הראשון לא הותר לו בשר לאכילה דכתיב ”לכם יהיה לאכלה ולכל חית הארץ ולא חית הארץ לכם וכשבאו בני נח התיר להם שנאמר ”כירק עשב נתתי לכם את כל יכול לא יהא אבר מן החי נוהג בו ת"ל ”אך בשר בנפשו דמו לא תאכלו יכול אף לשרצים ת"ל אך ומאי תלמודא א"ר הונא דמו מי שדמו חלוק מבשרו יצאו שרצים שאין דמם חלוק מבשרם מיתיבי ”וורדו בדת הים מאי לאו לאכילה לא למלאכה ודגים בני מלאכה גינהו אין כדרחבה דבעי ”רחבה הנהיג בעיזא ושיבוטא מאי ית"ש ”ובעוף השמים מאי לאו לאכילה לא למלאכה ועופות בני מלאכה גינהו אין כדבעי רבה בר רב הונא דש ”באוויזן ותרנגולין לר' יוסי ברבי יהודה מאי תא שמע ”ובכל חיה הרומשת על הארץ ההוא ”לאתויי נחש הוא דאתא דתניא ”ר"ש בן מנסיא אומר חבל על שמש גדול שאבד מן העולם שאלמלא ”(לא) נתקלל נחש כל אחד ואחד מישראל היו מזדמנין לו שני נחשים טובים אחד משגרו לצפון ואחד משגרו לדרום להביא לו סנדלבונים טובים ואבנים טובות ומרגליות ולא עוד אלא שמפשילין רצועה תחת זנבו ומוציא בה עפר לגנתו ולחורבתו ”מיתיבי היה ”ר' יהודה בן תימא אומר אדם הראשון מיסב בגן עדן היה והיו מלאכי השרת צולין לו בשר ומסנגין לו יין הציץ בו נחש וראה בכבודו ונתקנא בו התם בבשר היודר מן השמים מי איכא בשר היודר מן השמים אין כי הא דר"ש בן חלפתא הוה קאזיל באורחא פגעו בו הנך אריותא דהוו קא נהמי לאפיה אמר ”הכפירים שואגים לטרף נחיתו ליה תרתי אטמתא חדא אכלוה וחדא שבקוה אייתיה ואתא לבי מדרשא בעי עלה דבר טמא הוא זה או דבר טהור א"ל אין דבר טמא יורד מן השמים בעי מיניה ר' זירא מר' אבהו ירדה לו דמות חמור מהו א"ל יארוד נאלא הא אמרי ליה אין דבר טמא יורד מן השמים: ר"ש אומר אף על הכישוף: מ"ט דר"ש דכתיב מבשפה

ארבע מיתות פרק שביעי סנהדרין

והרי מילה. ל ישראל נאמרה ולא לבני נח דלא חשבה גבי שצע מלות: לל דבר שבמנין. לא נשנית בסיני אלא מפני שאסר להם תשמיש שלשה ימים קודם מתן תורה ולאחר שלשה ימים הוצרך להמיר להם ואע"ג דממילא משתמע המירא דהא שלשה ימים הוא

דאסר והרי עצרו אשמעינן קרא לכל דבר הנאסר במנין צ"ד אע"פ שקצעו זמן לדבר צריך למנות פעם אחרת להמירו כשעצר הזמן: אי הכי כל שצע מלות שחזרו ושטו בסיני נימא נמי כל אחת ואחת הוצרכה לשנות על דבר כגון עבודת כוכבים לפרש מיתה ועבודות האסורין צה וכן גלוי עריות לפרש עונשין ונימא דכולהו לא גשנו ולישראל נאסרו ולא לבני נח: אזוהיה מהדר ומסתא צה למא לי'. למהדר ומיתבצ אזוהיה דידהו אלא ש"מ להזהירה לבני נח ולישראל אמתא: הני נמי. מילה ופריה ורביה הא לא איתנו דהא אחרת למילתא הוא דאיתנו: הא. דגיד הגשה לא איתנו כלל ומשום הכי לא חשיב להו צהדיה ומיהו הכך נמי מן האמורות לבני נח ולא גשנו בסיני הס ולישראל נאמרו ולא לבני נח מסקין ואלהן: ואיצעיס איתא מילה. ודאי מסיני נאמרה לעיקר מצותיה ודקשיא לך הא אמר ר' יוסי כל שנאמרה לבני נח ונשנית בסיני לזה ולזה נאמרה הא דלא חשיב ליה לגבי מלות בני נח משום דמילה לאו לבני נח נאמרה אפי' מקודם סיני אלא לזרע אצרכה לחודיה והשתא נמי זרע אצרכה דהיינו ישראל הוא דנהיגי צה: בני ישמעאל לחייבו. השתא: בני קטורה. אותן ששה שגולדו לאצרכה הן עצמן לא לחייבו ונימא השתא דלא מל אצרכה כל בניו שהיו לו בחייו: לרבות בני קטורה. אותם ששה לבדם ולא זרעם אצל אצרכה נטווה לכל הנולדים לו: לא הוסיף צבר באציעס דכתיב הנה נספי לכם אם כל עש וגו'. לכס ולחיות נתתי העשצים והאילנות ואת כל ירק עשב לאכלה אצל לא חית הארץ נחונה לכס: כייק עשב. שהפקרתי לאדם לאכול נתתי לכם מעכשיו את כל אפי' צהמות וחיות: יכול אפילו לשרצים. יהא אצב מן החי אסור להם: ס"ל אף. מיעוט וכל אכין ורקין מעועין: מאי תלמודא. הכי משמע דשרצים ממעטי מיניה דילמא צהמה וחסיה ממעטינן מיניה ולא שרצים: אמר רב הונא דמו. האי דמו יתירא הוא דהוה לי' למכתב צשר בנפשו לא תאכלו דהיינו צעוד שהנפש צו אל תאכלו את צשרו האי בנפשו דמו למה לי וכי לא ידענא

דנפש זהו דסם אלא לומר לך מי שדמו חלוק מצשרו שהדס קרוי נפש והצשר צשר ילאו שרצים שאין דמם קרוי דס שכשהוהרו ישראל על הדס לא הוזהרו על דס שרצים משום דס אלא משום שרצים כצשר והכי אמרינן צכריתות צפ' דס שחיטה (דף כא:) דס שרצים התרו צו משום שרץ לוקה משום דס אינו לוקה: צדגס היס. לאדם הראשון נאמר: הנהיג צעיזא ושיצוטא. קשר קרון לגד שציס ולעז ציצשה על שפת היס ושניהם מנהיגין אותו: מהו. לוקה משום מנהיג צכלאים או לא. חורש צשור וצחמור לאו דוקא דכל תרי מיני נמי אסורי צצ"ק צשור שנגח את הפרה [נד:] דש צאוויזן ותרנגולין לרבי יוסי צר' יהודה מהו. צהשוכר את הפועלים [צ"מ נא:] תנן היה עושה צידיו אצל לא צרגליו צרגליו אצל לא צידיו הרי זה יאכל כדכתיב [צדריס נג:] כי תבא צכרס רעך וגו' צציאת פועל הכתוב מדבר ר' יוסי צר יהודה אומר אינו אוכל עד שיעשה צידיו וצרגליו וקמצעיא ליה לרבה דש צאוויזן ותרנגולין שאין להם אלא רגלים מהו מי עצב עליהו משום לא תחסום שור [שם נה:] או לא ידיו ורגליו צעינן כשור וליכא או דילמא כל כמו כשור צעינן והא איכא. אלמא צני מללכה נינהו: וצכל חיה הרומשא. ואי לאו לאכילה חיות צני מללכה נינהו: ומשני יהוה לאסויי נחש. ולמלאכה דנחש צר מללכה ניהו קודם שנתקלל לילך על גחון: צכל. ”הפסד לשון אהה כל חצל לשון צער וקצל הוא. כלומר ”הפסד צא לעולם ויש לקבול על שמש וכו' סנדלצונין. שם אצב טוב: צולין לו צשר. אלמא הותר לו לאכול צהמות וחיות: נהמו לאפיה. לאכלו: ירדה דמוס חמור מהו. מי אמר הא ודאי דבר טמא הוא ואסור: ירוד נאלא. ” תנין שוטה. עוף ששמו מנין והואו שוטה וצוכה ומספיד תמיד וכל תנין ”דמקרא מתרגמינן ירודין: הא אמרו ליה אין דבר טמא יורד מן השמים. ודבר שאינו הוא ואם ישנו טהור הוא: מכשפה

מסורת הש"ס

א) [שבת קנב:], ב) צילה ה., א) [גדרים לא:], ד) צ"ק נה., ה) צ"מ נא:, ו) [אלדרי"ג פ"א:], ז) [ע"י מוספות מגילה כא:], ח) [נאלדרי"ג פ"א איתא ר' יהודה בן במירא], ט) [נראה דצ"ל הספד], י) [וע"י צרש"י דתמוזות מע: ד"ה יאלוד], יא) פ"א חזק, יב) [וע"ע מוס' צילה ה. ד"ה כל דבר],

גליון הש"ס

גכ' לאתויי נחש. ע"י פסחים דף כ"ד ע"צ מוס' ד"ה צרעה. ומה דכ"ג ע"א מוס' ד"ה למני: שם מיתבי הוה ר"י בן חיטא אומר. ע"י לעיל דף נו ע"צ מוס' ד"ה אכל: רש"י ד"ה ירוד נאלא תנין שוטה. ע"י משנות חות יאיר סימן ק"צ דבר נממד צוה:

מוסף רש"י

ביום ואפילו בשבת. מדלא כתיב צשמיני ימול [שבת קלב.]. ביצחק ולא כל יצחק. ועשו אינו מקרא זרע יחזק [גדרים לא.]. לכם יהיה לאכלה ולכל חיות הארץ. השה להם הכתוב צהמות וחיות למאכל ולא הכשה לאדם ולאשמו להמות צהיה ולאכול צשר, אך כל ירק עשב יאכלו יחד כולם [בראשית א כב.]. כירק עשב. שהתמתי לאדם הראשון [שם]. הנהיג בעיזא ושיבוטא. קשר קרון לשו ודג זה קף על המים חיה מושך עמו על שפת היס [ב"ס נה.]. דש באוויזן ותרנגולין. דאין להם ידים להשען וכל משענתם על רגליהן [ב"מ צא.]. חבל על שמש גדול. כל חצל צשש' לשון חבלה והפסד הוא [חולין עב.] הפסד ועגמת נפש הוא [יבמות קכב.].

מסורת הש"ס

(א) קידושין (ט., ג) (נמו"ק כב: כו. ע"ש ז"ע), (ג) (נמו"ק סט., ד) (נכס"א: משומד), (ס) (מכות ה:), (ז) (נ"י חסד ד"ח חקויות), (ז) כנ"א: משומד,

»

תורה אור השלם

- מִכְשָׁפָה לֹא תַחֲזֶה: שמות כב יז
- כָּל שֹׁכֵב עִם בְּהֵמָה מוֹת יוּקָת: שמות כב יח
- אֶת חֻקֹּתֶי תִשְׁמְרוּ בַּהֲמֹתָי לֹא תַרְבִּיעַ כְּלָאִים שָׂדֶךְ לֹא תוֹרַע כְּלָאִים וּבְגֵד כְּלָאִים שַׁעֲטָנוֹ לֹא יַעֲלֶה עָלֶיךָ: ויקרא יט יט
- וּשְׁמֹרְתֶם אֶת חֻקֹּתַי וְאֶת מִשְׁפָּטַי אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אִתְּכֶם הָאֱדֹם וְיִזְוֶה אִנִּי יְיָ: ויקרא יח ה
- וְאֶהְרֹב בָּא אֵלָיו וְהוּא יֵשֵׁב בַּעֲלִית הַמִּקְרָה אֲשֶׁר לוֹ לְבָדוֹ וַיֹּאמֶר אֲהוּד דָּבֵר אֲלֵיהֶם לִי אֲלִיךְ וְהָקֵם מַעַל בְּהִסָּא: שופטים ג כ
- וְיָבֹא אֲלֵיכֶם הַלִּקְחָה אֲשֶׁר עַל הַבֵּית וְשִׁבְנָא הַסֵּפֶר וַיֹּאחַז בָּן אֶסָף הַמְּזוּבֵּר אֶל חֻזְקִיהוּ קְרוּעֵי בָגְדִים וַיְגִידוּ לוֹ דְּבַר רַב שָׁקֵה: מלכים ב יח לו
- וְאֶלִישָׁע רָאָה וְהוּא מִצַּעַק אָבִי אֲבִי רַכָּב יִשְׂרָאֵל וַתִּרְשָׁיו וְלֹא רָאָהוּ עוֹד וַיִּחַזֵּק בְּבָגְדָיו וַתִּקְרַעַם לְשׁוֹנֵים קְרוּעִים: מלכים ב יח לו
- וַהֲיִי בַשְּׂמֹעַ הַמֶּלֶךְ חֻזְקִיהוּ וַתִּקְרַע אֶת בָּגְדָיו וַיַּחֲבֹס בִּשְׂקֵי וְיָבֹא בֵית מַלְכִּים בִּיט א':

מלכים ב יח לו
וְאֶלִישָׁע רָאָה וְהוּא מִצַּעַק אָבִי אֲבִי רַכָּב יִשְׂרָאֵל וַתִּרְשָׁיו וְלֹא רָאָהוּ עוֹד וַיִּחַזֵּק בְּבָגְדָיו וַתִּקְרַעַם לְשׁוֹנֵים קְרוּעִים:

מלכים ב ב יב
וַהֲיִי בַשְּׂמֹעַ הַמֶּלֶךְ חֻזְקִיהוּ וַתִּקְרַע אֶת בָּגְדָיו וַיַּחֲבֹס בִּשְׂקֵי וְיָבֹא בֵית מַלְכִּים בִּיט א':

»

מוסף רש"י

חקים שחקקתי לך כבר. מדלג כתיב ושמרתם את חקתי, משמע את חקתי אשר מעולם תשמרו, מלמד שזהיר את נח וזנו עליה, ואלו הן החקים בהתקן לא תרביע שדך לא תורע, ואילו זרעיתם כלאים שאני אומר שחקקתם לך כבר, דומיא דזהמה דבר המסויים והיינו זהרבה (קדושין טז.). והעדים אין חייבין לקרוע. בשעה שמעדין לפני כ"ד פלוגי ביך את השם, שכבר קרעו בשעה ששמעו. שניך (נמו"ק כו. מכת"י).

מכשפה לא תחיה וכל שוכנ עס זהמה. סמוכין הן צפרשת ואלה המשפטים: **את חקסי תשמרו**. כשהזהיר ישראל צסיני בהמתך לא תרביע וגו' פתח זהו קרא את חקוטי תשמרו מה שלא פתח כן בשאר מקומות שמע מינה הכי קאמר להו את חקוטי שחקקתי כבר לצני נח תשמרו ואלו הן בהמתך לא תרביע כלאים אבל על חרישת שור וחמור לא הזהרתם: **שדך לא תורע כלאים**. וזרעיה זו אינה זרעיה ממש ללא נטעוו צני נח על כלאי הכרס אלא שלא להרכיב האילן על שאינו מינו דלא תורע דומיא דלא תרביע מה זהמה זהרבעה דבר המסויים על דבר המסויים: **מה זהמה בין בארץ בין בחו"ל**. דחובת הגוף שאינה תלויה בחובת הארץ נפקא לן בקדושין (ד' לו). דנוהגת אפילו בחו"ל: **אלא מעטא ושמרתם את חקוסי**. דכתיב בכל התורה כולה הכי נמי דנטעוו צני נח עליהם: **הכא כתיב את חקוטי תשמרו**. דהקדים חקים למצות שמירה דמשמע חקים דמעיקרא. ואע"ג דגבי שביעית ויוכל כתיב נמי את משפטי מעשו ואת חקתי תשמרו^[ד] דהקדים נמי חקים למצות שמירה התם כיון דרישא דקרא כתיב את משפטי מעשו ארמיה למיכתב ואת חקוטי תשמרו: **עס כן ארבע אופיות**. עס הוא ולא צעינ עס המפורש כן ארבעים ושטים אותיות: **ועס המפורש**. כלומר עס המיוחד: **קרועי בגדים**. על גדופין ששמעו מפי רבשקה דכדכתיב (מלכים ג יט) אשר שלחו מלך אשור [אלדנין] למרץ אלהים חי: **והעדים**. בשעה שמעדין בפירוש מה ששמעו אינן חייבין לקרוע: **הא שמעו השתא**. מפי עזמנ: **השומע אזכרה**. ברכת השם מפי העובד כוכבים אינו חייב לקרוע: **וא"ת**. הרי קרעו על רבשקה ישראל מומר^[ה] היה: **זומן הוה**. שאנו בגלות ואין אימת צ"ד מוטלת עליהם לדון חייבי מיתות: **נתמלא כל הצגד קרעים**. לפי שהדבר תדיר לפי שאין מתיראין מצ"ד: **מי גמורי**. עובדי כוכבים שס המיוחד כל כך שמקללן צו תמיד דקאמר נתמלא כל הצגד כולו קרעים: **אלא לאו צכנוי**. תדיר. וזומן הזה הוא דלא קרעינן משום דנתמלא כל הצגד וכו' אבל זומן צ"ד קורעינ על עובד כוכבים ואכנוי: **ומעלה הוא דעבוד רבנן**. דדיני ממונות ודיני נפשות שהנריכו כל העדים לפרש עדותן: **הכא**. בברכת השם דלא אפשר לפרש מפני כבוד השם: **אוקמוה אדאורייתא**. וקטלינן ליה כהאי עדות: **דאי סלקא דעתך**. צעלמא פסול עד שיפרשו כולם: **אטו הכא משום דלא אפשר קטלינן ליה לגברא**. בלא העדאת עדים: **ר' עקיבא**. צמסכת מכות (ד' ה). דמקיש שלשה לשנים דאס נמלא שלישי קרוי או פסול עדות של כולן בטלינ הלכך צדקינ ליה צהדיהו דאי מתוס או מתכתש מצטלינן לסהדותיהו: מתני'

דאמר רבי חייא השומע אזכרה בזמן הזה חייא אכנוי לקרוע שאם אי אתה אומר כן נתמלא כל הבגד קרעים ממאן אילימא מישראל מי פקירי כולי האי אלא פשיטא מעובד כוכבים ואי שם המיוחד מי גמורי ^באלא לאו בכינוי ושמע מינה הזוה הוא דלא הא מעיקרא חייב

שמע מינה: השני אומר אף אני כמוהו: אמר ר"ל שמע מינה יאף אני כמוהו כשר בדיני ממונות ובדיני נפשות ומעלה הוא דעביד רבנן והכא כיון דלא אפשר אוקמוה רבנן אדאורייתא דאי ס"ד פסול הכא משום דלא אפשר קטלינן לגברא: והשלישי אומר אף אני כמוהו: סתמא ^גכר"ע דמקיש ג' לשנים:

מכשפה לא תחיה וכל שוכנ עס זהמה. סמוכין הן צפרשת ואלה המשפטים: **את חקסי תשמרו**. כשהזהיר ישראל צסיני בהמתך לא תרביע וגו' פתח זהו קרא את חקוטי תשמרו מה שלא פתח כן בשאר מקומות שמע מינה הכי קאמר להו את חקוטי שחקקתי כבר

ימכשפה לא תחיה וכתיב ^בכל שוכב עם בהמה מות יומת כל שישנו בכלל כל שוכב עם בהמה ישנו בכלל מכשפה לא תחיה: ר"א אומר אף על הכלאים: מנה"מ אמר שמואל דאמר קרא ^גאת חקתי תשמרו חוקים ^דשחקקתי לך כבר ^הבהמתך לא תרביע כלאים ושדך לא תורע כלאים ^ומה בהמתך בהרבעה אף שדך בהרכבה מה בהמתך בין בארץ בין בחוצה לארץ אף שדך בין בארץ בין בחוצה לארץ אלא מעתה ^זושמרתם את חקתי ואת משפטי חקים שחקקתי לך כבר התם ושמרתם את חקוטי דהשתא הכא את חקוטי תשמרו חקים דמעיקרא תשמרו: א"ר יהושע בן קרחה כו': אמר רב אחא בר יעקב יאינו חייב עד שיכרך שם בן ארבע אותיות לאפוקי בן שתי אותיות דלא פשיטא יכה יוסי את יוסי תנן מהו דתימא מילתא בעלמא הוא דנקט קמ"ל איכא דאמרי אמר רב אחא בר יעקב ש"מ שם בן ארבע אותיות נמי שם הוא פשיטא יכה יוסי את יוסי תנן מהו דתימא עד דאיכא שם רבה ומילתא בעלמא הוא דנקט קמ"ל: נגמר הדין כו': יעומדין מגלן א"ר יצחק בר אמי דאמר קרא ^הואהוד בא אליו והוא יושב בעליית המקרה אשר לו לבדו ויאמר אהוד דבר אלהים לי אליך ויקם מעל הכסא והלא דברים קל וחומר ומה עגלון מלך מואב שהוא נכרי ולא ידע אלא בכינוי עמד ישראל ושם המפורש על אחת כמה וכמה יקורעינ מגלן דכתיב ^וויבא אליקים בן חלקיהו [וגו'] ושבנא הסופר ויואח בן אסף המזכיר אל חזקיהו קרועי בגדים ויגידו לו את דברי רבשקה: הלא מאחין: מגלן א"ר אבהו אתיא קריעה קריעה כתיב הכא קרועי בגדים וכתיב התם ^זואלישע רואה והוא מצעק אבי אבי רכב ישראל ופרשיו ולא ראהו עוד ויחזק בבגדיו ויקרעם לשנים קרעים ^חממשמע שנאמר ויקרעם לשנים אינו יודע שהן קרעים ומה ת"ל קרעים מלמד ואחד שומע מפי שומע חייב לקרוע ויהעדים אין חייבין לקרוע שכבר קרעו בשעה ששמעו וכי קרעו בשעה ששמעו מאי הוי הא קא שמעי השתא לא ס"ד דכתיב ^ויהי כשמוע המלך חזקיהו (את דברי רבשקה) ויקרע את בגדיו המלך חזקיהו קרע והם לא קרעו אמר רב יהודה אמר שמואל ה"השומע אזכרה מפי העובד כוכבים אינו חייב לקרוע וא"ת רבשקה ישראל מומר ^זהיה ואמר רב יהודה אמר שמואל אין קורעינ אלא על שם המיוחד בלבד לאפוקי כינוי דלא ופליגי דרבי חייא בתרווייהו

בזמן הזה חייא אכנוי לקרוע שאם אי אתה אומר כן נתמלא כל הבגד קרעים ממאן אילימא מישראל מי פקירי כולי האי אלא פשיטא מעובד כוכבים ואי שם המיוחד מי גמורי ^באלא לאו בכינוי ושמע מינה הזוה הוא דלא הא מעיקרא חייב

שמע מינה: השני אומר אף אני כמוהו: אמר ר"ל שמע מינה יאף אני כמוהו כשר בדיני ממונות ובדיני נפשות ומעלה הוא דעביד רבנן והכא כיון דלא אפשר אוקמוה רבנן אדאורייתא דאי ס"ד פסול הכא משום דלא אפשר קטלינן לגברא: והשלישי אומר אף אני כמוהו: סתמא ^גכר"ע דמקיש ג' לשנים:

ארבע מיתות פרק שביעי סנהדרין

ס.

חקים שחקקתי לך כבר. תימה תיתסר נמי כלאים מהכא דכתיב כהאי קרא צגד כלאים שעטנו לא יעלה עליך ועוד קשה למה לי את חקוטי תיפוק ליה מדכתיב למינהו צמעשה צראשית צאילנות וצזהמה דצפ' אלו טריפות (חולין דף ק: ושס). משמע דאי הוה כתיב למינהו צדשאים ה"א דאסירי צני נח להרכיב שני דשאין זה על זה וע"ק הא דאמרין ס"פ הפרה (כ"ק דף נה. ושס) המרביע שני מיניס שציס לוקה אתיא למינהו למינהו מיצשה תיפוק ליה מדכתיב למינהו צגופייהו ומפרט"ת דאי לאו את חקוטי ה"א למינהו לאו לאסור כתיב ואי לאו למינהו ה"א את חקוטי שחקקתי לך כבר צמרה והא דפריך אלא מעתה ושמרתם את חקוטי אע"ג דלא מוקמינן האי צבני נח אלא משום דאשכחן למינהו צמעשה צראשית פריך שפיר דדילמא כי היכי דהאי לא קאי אצני נח האי נמי לאו אצני נח קאי וא"ת כיון דלא מחייבי רבנן אצני נח לא זהרבעה ולא זהרכבה אלאמא לא דריש למינהו אס כן אמי סוגיא דפרק הפרה ודאלו טריפות לא כרבנן וי"ל דנהי דלא דרשו רבנן למינהו גבי צני נח משום דלא כתיב צנווי דלאס גבי ישראל דרשינן כיון דאשכחן דנטעוו ישראל על הכלאים ונפקא מינה לענין דגיס אי נמי לא הוה אסרינן מהרבה צאילנות צישראל מדרש מה בהמתך זהרבעה אף שדך זהרבעה דלא הוה מפקינן קרא ממשמעוטיה דכתיב לא תורע אי לא דאשכחן כבר למינהו צמעשה צראשית ויחיא השתא דמילתא דשמואל דמיימי הכא דחקוטי שחקקתי לך כבר איתא נמי צשיליה פ"ק דקדושין (דף נט). ואמי אפילו כרבנן והשתא הוהו דהרכיב שני דשאים דפרק אלו טריפות (חולין דף ק. ושס) לרבנן קמיציעיא ליה אע"ג דמתני' היא צפ"ק דכלאים [מ"ו] אין נוטעין ריק ציבך מ"מ קמיציעיא ליה אי חשדי ליה דשאים כמאן דכתיב זהו למינהו משום דאסכים רחמנא על ידיהו לאסור בחו"ל כמו הרכבת אילין מדרשא דשמעתין: **חקוטי דהשתא**. מה ששקשה צקונטרס מדכתיב גבי

שביעית ויוכל את משפטי מעשו ואת חקוטי תשמרו לא דק דלא כתיב הכי אלא צפרשת צחר סניי כתיבי ועשיתם את חקוטי ואת משפטי תשמרו והא קרא דאיימי צקונטרס צפרשת אחרי מות גבי עריות כתיב וספיר מ"ל שחקקתי לך כבר דצני נח נטעוו על העריות ואע"ג דהאי קרא דפריך מיניה הש"ס ושמרתם את חקוטי התם נמי כתיב מכל מקום מסתבר דבכל התורה איירי דמסייס אשר יעשה אותם האדם וחי צהם:

אתיא קריעה קריעה. תימה דצפ"ב דמו"ק (דף כ: ושס) דיליף קריעה מעומד מדכתיב ויקם איוב ויקרע גילף נמי דלא מאחין קריעה מהכא:

המלך קרע. תימה היאך אמרו למלך מה ששמעו צצירוס

הא גבי עדים תנן (לעיל דף נו.) כל היום היו דנין את העדים צכינוי:

וליחשוב

כמוהו כשר בדיני ממונות ובדיני נפשות ומעלה הוא דעביד רבנן והכא כיון דלא אפשר אוקמוה רבנן אדאורייתא דאי ס"ד פסול הכא משום דלא אפשר קטלינן לגברא: והשלישי אומר אף אני כמוהו: סתמא ^גכר"ע דמקיש ג' לשנים: מתני'

קביו א מיי פ"ט מהל' כלאים הלכה א [נפ"א שס הל"ו ופ"י מהל' מלכים הל"וין] [טוש"ע י"ד סימן רלו סעיף א ב] [וס"י רלה סעי' ב ג]:

קביו ב מיי פ"ב מהל' עבוי"ס הלכה ז:

ק"ז ג מיי פ"ב מהלכות עבוי"ס הל"ח ופ"ח מהלכות אבל הל"א סמג לאוין טז ועשין צ טוש"ע יו"ד סימן שמ סעיף א: ק"ח ד מיי פ"ב מהל' עבוי"ס הל"ח ופ"ט

מהלכות אבל הל"ו טור

ש"ע שס סעיף לו:

ק"ט ה מיי פ"ב מהל' עבוי"ס הל"ח ופ"ט

מהלכות אבל הל"ג סמג שס

טוש"ע שס סעיף לו:

קב ו ז ח ט מיי פ"ב

מהל' עבוי"ס הל"י

ופ"ט מהלכות אבל הל"ו ז

ח טוש"ע שס סעיף לו:

קבא י מיי פ"ב מהל' עדות הל"ד סמג

עשין קו טוש"ע חו"מ סימן

נח סעיף י בהג"ה וע"ש: